QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF ROBERT G. MANGION
ONOR. IMĦALLEF GRAZIO MERCIECA

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 25 ta' Frar, 2025.

Numru 17

Rikors numru 11/2018/1 BS

Saviour sive Salvu Buttigieg u Annie konjugi Buttigieg

v.

Joseph Buttigieg fil-kwalità tiegħu ta' rappreżentant ta'

Nazzareno u Josephine konjugi Zammit

Il-Qorti:

1. Permezz ta' din il-kawża, l-atturi qegħdin jitolbu d-danni minħabba ħsarat li allegatament ġarrbu meta sar iskavar mill-ġirien tagħhom f'inqas mid-distanza legali mill-ħajt diviżorju, u għar-ripristinar tal-parti hekk imħaffra.

2. Il-konvenuti ppreżentaw Risposta Ġuramentata li permezz tagħha għamlu eċċezzjonijiet dwar il-mertu. Waqt is-smiegħ tal-kawża, il-konvenuti eċċepew ulterjorment il-preskrizzjoni skont Art. 2153 tal-Kodiċi Ċivili.

3. B'sentenza tal-25 ta' Frar 2022, il-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) Ġurisdizzjoni Superjuri, Sezzjoni Ġenerali, laqgħet it-talba tal-preskrizzjoni.

4. L-Ewwel Qorti ġabret il-fatti kif ġej:

> "Mill-provi akkwiżiti jirriżulta illi x-xogħol ta' tħaffir u tħammil fil-proprjeta' tal-konvenuti inbeda fis-sena 1999. Il-prova ta' dan tinsab fl-ittra datata 1 ta' Settembru 1999 li l-Perit Joseph P Dimech, fuq inkarigu ex parte tal-atturi, bagħat lill-konvenuti Zammit dwar il-ħsarat fil-proprjeta' tal-atturi, il-perit jgħid illi wara li aċċeda fil-fond proprjeta' tal-atturi seta josserva illi "Riċentement saru skavazzjonijiet fl-art ta' Zammit billi inqata' blat madwar erba' piedi fond u f'distanza ta' madwar żewġ piedi u nofs il-bod mill-ħajt tal-post ta' Buttigieg." Il-Perit ikompli billi jagħti suġġeriment dwar x'għandu jsir sabiex il-proprjeta' tal-atturi ma tiġġarrafx.
>
> Ma hemmx kontestazzjoni dwar il-fatt illi x-xogħol fil-proprjeta' tal-konvenuti ma sarx b'mod kontinwu iżda sar bil-mod il-mod fuq medda ta' snin.
>
> Saret il-prova inkontestata illi l-ewwel xogħolijiet saru fis-sena 1999. Dak inhar, kif jirriżulta mill-ittra tal-Perit Joseph P. Dimech tal-1 ta' Settembru 1999, ix-xogħolijiet kollha saru l-bogħod mill-ħajt diviżorju. Madanakollu, il-Perit Dimech dak iż-żmien kien ġibed l-attenzjoni tal-konvenuti għall-fatt illi "x-xogħol tal-bini fuq l-art ta' Zammit mhux sejjer jitkompla, izda l-ħofra sejra tintelgħa bil-ħamrija". Żied jgħid illi "Jiena tal- opinjoni, biex tigi evitata kull possibilita' ta' ħsarat fil-ħajt u l-post ta' Buttigieg hemm li jinbena ħajt ma tul il-qtuh tal-blat, minn ġol ħofra. ... B'hekk il-blat jissaħħaħ u kemm l-ilma u x-xemx ma jikxfux aktar il-blat u t-torba."
>
> Tajjeb jingħad illi mix-xhieda tar-rappreżentant tal-Awtorita' tal-Ippjanar

irriżulta illi l-ewwel applikazzjoni għall-permess għall-bini saret fit-13 ta' Diċembru 2011 u l-permess kien ħareġ fit-30 ta' Mejju 2012. Dak iż-żmien kienu bdew xi xogħolijiet li mbagħad waqfu. Dan il-permess sa dan it- tant skada u kellha ssir applikazzjoni ġdida.

Fl-affidavit tagħha l-attriċi tindika illi x-xogħol ta' tħammil fil-fond tal-konvenuti beda bejn Ottubru u Novembru tas-sena 2013 u kien f'dan l-istadju illi t-tħammil sar mal-linja diviżorja u ġiet injorata d-distanza ta' sigurta' fil-kejl ta' 76cm indikata mil-liġi.

F'dak l-istadju l-atturi pproċedew billi b'rikors tat-3 ta' Frar 2014 talbu l-ħruġ ta' mandat t'inibizzjoni (6/14PC) fl-ismijiet Michaelangela Haber noe vs Joseph Buttigieg nomine sabiex l-intimat jiġi miżmum milli jkompli jagħmel xogħol ta' tħaffir, tħammil, demolizzjoni, rimozzjoni u kostruzzjoni fil-fond proprjeta' tal-konvenuti odjerni u dan stante illi fil-kors ta' tali xogħolijiet kien qiegħed jitqatta blat li jinsab viċin il-proprjeta' tal-atturi Buttigieg u dan mingħajr ma kienet qegħda tinżamm id-distanza ta' 76cm kif stabbilit mil-liġi. Waqt l-aċċess illi nżamm mill-Qorti kif dakinhar preseduta, fl-20 ta' Frar 2014, il-konvenut nomine ddikjara li fir-rigward tad-distanza minn mal-ħajt diviżorju, ma kien sejjer jagħmel ebda xogħol ta' tqattiegħ fid-distanza ta' 76cm rikjesti mil-liġi. Għaldaqstant il-Qorti ddekretat illi ma kienx meħtieġ illi jinħareġ il-mandat.

Fit-13 ta' Marzu 2014 l-atturi ntavolaw protest ġudizzjarju bin-numru 8/14 fil-konfront tal-konvenuti. Fis-7 ta' April 2014 l-atturi ppreżentaw it-tieni protest ġudizzarju, dak bin-numru 13/14, fil-konfront tal- konvenuti. Fiż-żewġ protesti jingħad illi fil-kors tax-xogħolijiet li saru fil-fond proprjeta' tal-konvenuti ma ttieħdux prekawzjonijiet sabiex titħares il-proprjeta' tal-atturi u li konsegwenza tax-xogħolijiet illi saru "ġew arrekati ħsarat fil-proprjeta' tal-protestanti, kif ukoll hemm il-possibilita' li l-post tal-protestanti jibqa' jsofri ħsarat jekk ma jsirux xogħolijiet mehtiega biex il-ħajt divizorju jigi rinfurzat u mirfud kif titlob l-arti u s-sengħa."

Fir-rapport tal-10 ta' Marzu 2014 redatt mill-Perit Emanuel Vella, fuq inkarigu *ex parte* tal-atturi, il-perit jindika illi meta żamm aċċess fuq il-post huwa ra illi l-binja tal-atturi kienet diġa bdiet tiġġarraf. Jekk dan it-tiġrif huwiex konsegwenzjali għax-xogħolijiet li saru fil-fond tal-konvenuti, hija kwistjoni li trid tiġi determinata fil-mertu u fi stadju ulterjuri jekk jirriżulta jkun il-każ. Dak rilevanti għall-fini ta' din is-sentenza in parte huwa ż-żmien meta feġġew l-allegati ħsarat strutturali fil-proprjeta' tal- atturi.

Fil-5 ta' Awwissu 2014 l-atturi ressqu talba ġdida għall-ħruġ ta' mandat t'inibizzjoni, dak bin-numru 38/2014 PC fl-ismijiet Michaelangela Haber noe vs Nazzareno Zammit et sabiex iżommu lill-intimat nomine milli jwettaq xogħolijiet ta' tħaffir u skavar f'distanza ta' anqas minn 76cm mill- ħajt diviżorju. Fis-seduta tal-5 ta' Settembru 2014 fl-atti tal-imsemmi mandat, ġie vverbalizzat illi kellhom "isiru travu mill-ewwel

kolonna li tilħaq minn barra u joħroġ bid-dritt għall-faċċata (tul ta xi 20 pied). Dan it-travu ser jistrieħ fuq travu ieħor li ser ikun kartabun miegħu li ser ikun mibni minn ġol-faċċata u l-aħħar biċċa taż-żewġ (2) piedi/tlieta (3) ser ikun *cantileaver* biex terfa' t-travu li ssemma fil-bidu." In vista ta' dak illi ġie vverbailizzat fis-seduta tal-5 ta' Settembru 2014, fid-digriet tagħha tal-5 ta' Settembru 2014 din il- Qorti diversament preseduta ċaħdet it-talba għall-ħruġ tal-mandat t'inibizzjoni stante illi rriteniet illi fuq bażi ta' prima facie ma rriżultax illi r-rikkorrenti kellhom xi jeddijiet x'jikkawtelaw bil-mandat mitlub minnhom.

Il-Perit Joseph P Dimech xehed illi hu kien aċċeda fuq il-post fl-1 ta' Settembru 1999 u dak inhar kien ta' l-parir tiegħu dwar x'miżuri kellhom jittieħdu biex ma ssirx ħsara fil-proprjeta' tal-atturi. Reġa aċċeda fuq il-post fil-11 ta' Settembru 2014 u dak inhar ħa konjizzjoni tal-ħsarat li rriżultaw fil-proprjeta' tal-atturi. Fir-rapport tiegħu datat 15 ta' Settembru 2014 il-Perit Dimech indika b'mod dettaljat il-ħsarat kollha li ra fuq il-post. Sar aċċess fil-post anki mill-Perit Emanuel Vella, ukoll inkarigat ex parte mill-atturi. Fl-affidavit tiegħu il-Perit Vella jgħid fost l- oħrajn illi huwa kien ħejja condition report datat 22 t'April 2014 fejn indika dawk illi jiddefinixxi bħala "ħsarat żgħar" fid-dar tal-atturi.

Il-Perit Dimech irrediġa rapport ieħor datat 24 ta' Novembru 2017 fejn jgħid illi "Mill-ahhar spezzjoni li jien għamilt il-ħsarat elenkati fir-rapport tiegħi tal-15 ta' Settembru 2014 zdiedu fid-daqs u hemm ftit ohrajn godda."

Il-Qorti rat ir-rapport redatt mill-perit tekniku, il-Perit Angelo Portelli fejn wara li żamm aċċess fuq il-post fil-5 ta' Mejju 2018, huwa wasal għas-segwenti konklużjoni:

> *"It is the considered opinion of the undersigned that these cracks can be considered as minor in nature. An accurate estimate when these cracks may have developed cannot be given. On the other hand it can be stated that no additional movement has been noticed from the report submitted by Perit Dimech in September 2014 to the inspection carried out in May 2018."*

In eskussjoni, il-perit tekniku kkonferma illi apparti li aċċeda fuq il-post u ra b'għajnejh l-istat tal-binja proprjeta' tal-atturi, huwa ħa wkoll in konsiderazzjoni r-relazzjonijiet redatti mill-Perit Dimech. Jgħid illi:

> "X'hin qabbilthom in-natura, mill-ħsarat li kien hemm fiz-żmien il-Perit Dimech għal meta rajtu jien ma zdidux, probabbli l-ħsarat saru meta kien imqatta' l-blat, fis-sens il-post jistrieh xi ftit imma mbagħad jieqaf, jigifieri ma komplewx jizdiedu."

Ix-xhieda tal-perit tekniku tkompli hekk:

> Il-Qorti:
> Halli nifhem ftit jien perit, jiena timeline hawnhekk jinteressani.
>
> ...

Il-Qorti:
Meta mort fuq il-post Perit?

Ix-xhud:
Hamsa (5) ta' Mejju.

Il-Qorti:
Sena?

Ix-xhud:
Elfejn u tmintax (2018).

Il-Qorti:
Jigifieri l-Perit Dimech kien diga, it-tieni rapport tal-Perit Dimech kien diga' sar, meta mort int mort wara the second (2nd) report mahrug?

Ix-xhud:
Iva, kienet.

...

Il-Qorti:
Kieku kellek thares lejn ir-rapport tal-elfejn u sbatax (2017) tbiddel il-konkluzjonijiet li lhaqt fl-elfejn u tmintax (2018)?

Ix-xhud:
Le ta.

...

Ix-xhud:
Mill-ewwel rapport sa meta rajt jien, jigifieri jekk kien hemm intervening report, ma nbidel xejn fis-sens illi jekk kien hemm qsim fil-kmamar tal-banju mnizzel, semmejthom, tal-garaxx imnizzlin ukoll.

Il-Qorti:
Jigifieri inti qed tgħidli li meta mort fl-elfejn u tmintax (2018).

...

Il-Qorti:
Rajt x'kien hemm?

Ix-xhud:
Iva, u nizzilt.

Il-Qorti:
U stajt tikkonstata l-ħsara kif deskritta fl-elfejn u erbatax (2014)?

Ix-xhud:
Iva, ehe.

...

Ix-xhud:
Issa ha nispjega, kien hemm tliet (3) madumiet, erba' (4) madumiet, sitt (6) madumiet la qal l-Perit Dimech u lanqas jien ma nista', ..., overall x'hin tara s- sitwazzjoni kollha kemm hi l-ammont ta' ħsara ma zdidtix. Jien dan il-punt li nixtieq nagħmel, jigifieri din il-ħsara grat għax sar t-tqattigħ, hija ħsara normali li tigri, it-tip ta' materjal kif ikun, fhimt, tqatta' u jistieh xi ftit, jistrieh xi ftit il- bini, hija normali.

Il-Qorti:
Pero' zomm ftit ... pero' jekk għandekx konsentura wahda llum u għandekx hames (5) konsenturi jaffettwa?

Ix-xhud:
Iva, iva, imma bhala ħsara globali ma zdiditx jigifieri mill-ewwel rapport għal meta mort jien, dan li qed ngħid."

Żied jgħid illi l-akbar periklu fil-proċess tal-bini huwa meta jsir l-iskavar u jiġi espost il-pedament u eventwalment meta jingħataw is-soqfa u jitgħabbew bil-piż. Spjega illi "jekk kellha tizviluppa settlement, krekjatura huwa x'hin kien espost".
Il-perit tekniku żied josserva illi hemm xi xogħolijiet rimedjali li għad iridu isiru. Spjega illi dawn ix-xogħolijiet huma meħtieġa għall-ġid taż-żewġ partijiet sabiex tiġi evitata ħsara minħabba perkolazzjoni ta' ilma minn bejn il-ħitan diviżorji."

5. Dwar l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni, il-Qorti qalet hekk:

"Il-pern tal-kwistjoni kollha huwa minn meta beda jiddekorri l-perijodu tal- preskrizzjoni. Il-konvenut jgħid illi l-perijodu preskrittiv beda jiddekorri meta sar l-iskavar u allura meta ġie oriġinarjament espost il-ħajt diviżorju. L-atturi mill-band l-oħra jgħidu illi ħsara ma ġratx f'darba iżda baqgħet tiġri maż-żmien u tibqa tiġri sakemm ix-xogħolijiet rimedjali jsiru kollha.

Il-preskrizzjoni eċċepita mill-konvenuti hija estintiva tal-azzjoni attriċi. F'dan il-każ isib applikazzjoni l-prinċipju illi actioni non natae non praescribitur li jfisser illi l-perijodu ta' preskrizzjoni jiddekorri biss minn dak il-mument meta setgħet tinbeda azzjoni in kawtela ta' dritt.

L-awturi **Baudry-Lacantinerie u Tissier** jgħallmu illi:

"Quanto alla prescrizione estintiva, il suo corso comincia in principio a partire dal giorno in cui e' nato il diritto o l'azione che e' destinata ad estinguere ... (Trattato Teorico-Pratico di Diritto Civile : Della Prescrizione : Cap XII. Par 364 pag 279).

U aktar illi:

"*La prescrizione estintiva in materia di diritti eventuali non decorre evidentemente se non dopo il verificarsi dell'evento che fa nascere il diritto rimasto fin allora puramente eventuale".*

Fis-sentenza fl-ismijiet **Dennis Tanti vs Dr Ray Busuttil** noe deċiża fil-25 ta' Settembru 2003 mill-Qorti Ċivili, Prim'Awla ingħad illi:

> Illi l-Qorti lanqas ma tista' taqbel mal-attur li ż-żmien tal-preskrizzjoni beda għaddej minn Lulju tal-1999, jiġifieri minn dak inhar li xi ħadd li xtaq jibqa' mistur tarraflu b'dak li kien hemm miktub dwaru fil-GP47 mehmużin mal- aplikazzjonijiet tiegħu għall-ħatriet disponibbli. Ingħad għadd ta' drabi mill- Qrati tagħna li mhux kull xkiel jagħti lok għall-applikazzjoni tal-massima contra non valentem agere non currit prescriptio. Biex din ir-regola sseħħ, jeħtieġ jintwera (naturalment, minn min jallega li ma setax jaġixxi qabel) li l-
> L-azzjoni għall-ħlas tal-ħsarat mhux ikkaġunati b'reat taqa' bi preskrizzjoni bl-
> egħluq ta' sentejn.
>
> impossibilita' li wieħed jaġixxi trid tkun waħda indipendenti mir-rieda tiegħu, dovuta għal kawża 'l barra minnu liema kawża ma setax iwarrab.[1] Fil-każ preżenti, l-għamil li l-attur jgħid li l-imħarrkin iridu jwieġbu għalih seħħ żgur qabel ma l-applikazzjonijiet tiegħu bdew jitqiesu mill-Kummissjoni dwar is- Servizz Pubbliku. Jekk għandu raġun f'dak li qiegħed jallega - jiġifieri li kien minħabba dak l-għamil li huwa ma ntgħażilx għall-ħatriet li applika għalihom - iż-żmien li fih kellu jressaq l-azzjoni tiegħu beda jgħaddi minn dak inhar. Il- Qorti, f'dan l-aspett, issib li jkollha taqbel mas-sottomissjoni tal-imħarrkin li l- attur, fil-proċeduri li kien diġa' beda wara li ħareġ ir-riżultat, kellu għad- dispożizzjoni tiegħu l-possibilita' u l-mezzi li jintebah b'dak l-għamil fi żmien utli. Ir-raġuni miġjuba minnu (imma bl-ebda mod ippruvata) hija dgħajfa wisq biex tintlaqa';
>
> Illi minn dan kollu joħroġ li fil-fatt l-attur naqas li jressaq il-kawża tiegħu fiż- żmien li kienet tagħtih il-liġi. Bl-ebda mod ma jista' jingħad li ż-żmien preskrittiv ġie interrott bl-għoti tal-ħatra lill-attur matul iż-żmien li kienet għaddejja l- kawża u dan għaliex il-ħatra ma ngħatatx lilu mill-imħarrkin. Jekk xejn, l-effett tal-għoti tal-ħatra lill-attur b'effett li jmur lura għaż-żmien meta kien oriġinarjament ikun eliġibbli għaliha, u l-aċċettazzjoni tiegħu ta' tali ħatra b'dik il-kundizzjoni, jista' jkollhom effett fuq l-interess ġuridiku tal-attur li jissokta bil- kawża preżenti. Imma din il-kwestjoni ma tagħmilx parti mill-istħarriġ li din il- Qorti ntalbet tagħmel f'din is-sentenza;
>
> Illi mhux kontestat lanqas li, qabel ma beda l-kawża preżenti, l-attur ma jidher li interpella bl-ebda mod lill-intimati b'xi att ġudizzjarju li seta' jinterrompi l-preskrizzjoni;

Il-Qorti sejra tagħmel referenza wkoll għad-deċiżjoni tal-Qorti tal-Appell (Inferjuri) mogħtija fit-12 ta' Jannar 2005 fl-ismijiet **Ignatius Busuttil vs Water Services Corporation** fejn ingħad hekk:

> Hu stabbilit fil-gurisprudenza illi min iqajjem l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni jehtieglu jipprova l-perkors taz-żmien statutorju li jiddefinixxi liema terminu preskrittiv kien japplika għall-fatti in kawża.

[1] Ara, per eżempju App. Kumm.. 15.2.1965 fil-kawża fl-ismijiet Attard noe vs Fenech (Kollez. Vol: XLIX.i.500) u App. Inf. 12.5.2003 fil-kawża Mario Testa vs Alfred Theuma et

> (Ara "Jeremy Holland nomine - vs- Joseph Chetcuti", Appell, 25 ta' Frar, 2000.) Fatti li jridu jirrizultaw mill- atti u mhux minn dawk li kellhom jew setgħu ngiebu u baqgħu ma tressqux;
>
> Essenzjalment, il-kwestjoni hi wahda ta' fatt li tiddependi mill-apprezzament tal- provi. Apprezzament dan li jehtieg li jsir minn din il-Qorti gjaladarba l- eccezzjoni giet sollevata f' dan l-istadju u mhux ukoll quddiem it-Tribunal adit;
> ...
> Huwa principju magħurf f'materja ta' preskrizzjoni illi t-terminu tal-preskrizzjoni tad-dritt għar-rizarciment tal-ħsara minhabba fatt illecitu jiddekorri mill-mument li fih il-ħsara timmanifesta ruhha esternament u ssir oggettivament percepibbli u magħruf. Għall-attur dan il-mument kien l-24 ta' Novembru 2000 u l-Qorti ma tistax tigbed kongetturi illi dan seta' kien f' xi data anterjuri u bil-fors 'l hinn mis-sentejn li ssemmi l-liġi fl-artikolu specifiku. Għal kull buon fini l-Qorti tqis li hi proprju l-imsemmija data (24 ta' Novembru 2000) li fiha twieldet l-obbligazzjoni li ssemmi d-duttrina (ara Laurent "Principii di Diritto Civile", Vol. XXXII para 16), u li jrid bhala bidu ta' tluq taz-żmien preskrittiv l-Artikolu 2137, Kodici Civili. Ara b' ezemplari ta' dan il-principju decizjonijiet a Vol. XXVIII P I p 726; Vol. XXIX P II p 103; Vol. XXXVI P II p 509 u Vol. XXXVII P I p 622, fost bosta ohrajn.

Dwar iż-żmien minn mindu jibda jiddekorri l-perijodu tal-preskrizzjoni, fis-sentenza fl-ismijiet **Mizzi Estates Limited vs Frank Borda et** deċiża mill-Qorti ta' l-Appell fil-31 ta' Ottubru 2014 ingħad hekk:

> Mhux kontestat li l-Artikolu 2153 tal-Kodici Civili, li jimponi terminu ta' sentejn biex fiha issir kawża għall-hlas ta' ħsarat, huwa applikabbli għall-każ. ...
>
> Hu risaput illi d-*dies a quo* tal-preskrizzjoni jibda jgħodd minn meta ssir il-ħsara, u mhux minn meta dak li jkun jinduna bil-ħsara. Fil-kawża **Xuereb v. Agius**, deċiża mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-31 ta' Ottubru, 1959, intqal illi: "il- preskrizzjoni tibda tgħaddi u timxi mill-jum li fih ikun gara l-fatt illecitu li minnu jidderiva d-dannu, u mhux mill-jum meta l-parti leza tigi taf bih". It-test huwa wieħed oggettiv u mhux dipendenti fuq meta l-vittma jkun komdu li jinduna bil-ħsara. Din il-Qorti, Sede Inferjuri, fil-kawża **Mohnani v. Stivala**, deċiża fil-11 ta' Gunju, 2010, qalet:
>
>> "... ... ... jibda biex jigi registrat illi kif jingħad fl-Artikolu 2137 Kodici Civili, "bla ħsara ta' disposizzjonijiet ohra tal-liġi, il-preskrizzjoni ta' azzjoni tibda minn dak in-nhar li din l-azzjoni tista' tigi ezercitata, mingħajr ma jittiehed qies tal-istat jew tal-kundizzjoni tal-persuna li lilha din l-azzjoni tmiss". Hu spjegat mill-Qorti tal-Appell Supejuri illi "t-test li trid il-liġi allura kien dak oggettiv, dipendenti mill-fatt li minnhom jorigina d-dritt tal-attur li jaġixxi, mhux it-test soġġettiv għall-persuna tal-attur u cioe` jekk din kenitx jew le f'kundizzjoni li tagixxi, tkun xi tkun ir-raguni" (**Raphel Micallef -vs Anthony Agius**, 6 ta' Ottubru, 2000). Evidentement, imbagħad, "iż-żmien hu dak li fih tkun twieldet l-obbligazzjoni, u li fih ikunu twieldu d-dritt u l-azzjoni konsegwenzjali" ("**Joseph Stivala -vs- Prof. Joseph Colombo",** Prim' Awla, Qorti Civili, 9 ta' Jannar 1953").
>
> Dan hu principju illi ilu li gie accettat fis-sistema guridika tagħna, u allahares ma jkunx hekk, għax altrimenti jkun ifisser li jekk, fic-cirkostanzi ta' dan il-każ, is-soċjeta` attrici tizviluppa s-sit tagħha, tmenin

> (80) jew mitt (100) sena oħra, tkun tista' imbagħad tfittex lill-konvenuti, jew il-werrieta għad-danni. Din, ovvjament, hija assurda. Sid ta' art mhux marbut meta u kif jizviluppa l-art, u lbniedem ma jistax jagixxi biex igiegħel lill-gâr jizviluppa l-art tiegħu. Min-naħa l-oħra, pero`, sid l-art huwa fid-dover li jħares il-proprjeta` tiegħu kontra kull indħil jew ħsara. Jekk persuna tokkupalu l-art tiegħu *animo domini* għal tletin (30) sena, din issir sid ġdida tal-art, u s-sid precedenti ma jistax jgħid li ma kienx jaf bl-okkupazzjoni għax, ngħidu aħna, kien imsiefer jew ma kienx interessah li jibniha f'dak il-perjodu. Kif irrimarkat l-ewwel Qorti, is-soċjeta` attrici, f'dan il- każ, ma għamlitx verifiki dwar x'kien qed isir fil-plot ta' magenb tagħha, u ma aċċertatx ruħha li l-konvenuti josservaw id-distanza legali, u ma tistax issa, għax komda tiżviluppa s-sit tagħha, tipprova tgħatti għat-traskuraġni tagħha fiż-żmien propizju.
>
> Iż-żmien ta' preskrizzjoni huwa stabbilit għall-protezzjoni tal-persuna li allegatament għamlet il-ħsara, għax wara li jgħaddi ċertu żmien, din issibha diffiċli li ssib u tressaq provi biex tipprova tiskolpa ruħha. F'dan il-każ, illegislatur ried li l-azzjonijiet għad-danni jsiru fi żmien sentejn, u dan minn meta isseħħ il-ħsara, u mhux minn meta l-allegat vittma jpoġġi lilu nnifsu li seta' jinduna bil-ħsara.
>
> Dak li għamlet l-ewwel Qorti kien li ssospendiet it-terminu tal-preskrizzjoni minħabba allegat impediment ta' fatt. Dan mhux permess fil-liġi. Hu biss f'każ ta' impediment ta' dritt, kif spjegat minn din il-Qorti fil-kawża **Xuereb v. Zammit**, deċiża fid-9 ta' Marzu, 1994, li l-preskrizzjoni tkun sospiża, u mhux meta jkun hemm xi forma ta' impediment ta' fatt (ara **Giorgi "Obbligazioni** Vol.VIII para. 245), ħlief f'każ li l-impossibilita` li wieħed jagixxi "tkun impossibilita` indipendenti mill-volonta` tiegħu, dovuta għall-kawża estranea, li huwa ma setax jirrimwovi" – ara **Lapira v. C.&A. Co. Ltd**, deċiża minn din il-Qorti, Sede Inferjuri fit-2 ta' Gunju, 2003.
>
> Id-danni, f'dan il-każ, avveraw ruħhom fil-perjodu bejn l-1989 u l-1991, u l-kawża kellha ssir fi żmien sentejn minn dak iz-żmien. F'dan il-każ hi, fil-fatt, setgħet tagixxi fi żmien opportun kieku ħadet ħsieb il-proprjeta` tagħha bid-debita attenzjoni, u ma kienx hemm impossibbilita` di agire gejja minn xi ħaġa indipendenti mill-volonta` tagħha. Il-preskrizzjoni tibda timxi minn dak in-nhar li s-soċjeta` attrici setgħet tkun taf bl-inadempjenza, u mhux meta tgħazel hi li tinvestiga (ara Mizzi noe v. Cauchi, deċiża minn din il-Qorti fit-23 ta' Settembru, 2009).

Il-Qorti terġa' tafferma l-punt illi huwa l-attur illi jistabbilixxi l-binarji li fuqhom għandha timxi l-kawża. Wara li fliet bir-reqqa l-premessi u t-talbiet kif impostati fir-rikors promotur, il-Qorti tosserva illi l-atturi ndirizzaw il-kawża fuq binarju ferm speċifiku u ċjoe fuq danni naxxenti minn tħaffir u tħammil li sar biswit il-ħajt diviżorju u f'distanza ta' anqas minn 76cm minn dak il-ħajt. Jitolbu għalhekk li jsiru xogħolijiet rimedjali sabiex tiġi ripristinata d-distanza ta' 76ċm u sabiex jiġi rinfurzat l-istess ħajt. L-atturi talbu wkoll danni li sad-29 ta' Jannar 2018 u cioe sa meta ġie ntavaolat ir-rikors promotur, kienu kwantifikati fis-somma ta' €6,864. Dan ifisser illi t-talba tal-atturi hija marbuta strettament ma' danni li avveraw konsegwenza tat-tħaffir u t-tħammil.

Mill-provi li ressqu l-atturi stess, jidher illi t-tħaffir beda għall-ħabta ta' Ottubru jew Novembru tas-sena 2013. Minn dak inhar il-quddiem l-atturi ħadu diversi passi sabiex tiġi miżmuma d-distanza ta' 76cm. Madanakollu, fl-atti tal-mandat t'inibizzjoni bin-numru 38/14PC, il-partijiet laħqu qbil dwar x-xogħolijiet kellhom isiru sabiex waqt illi tħaffir fil-fond tal-konvenuti isir biswit il-ħajt diviżorju u ma tinżammx id-distanza ta' 76ċm minnu, fl-istess waqt isir dak meħtieġ sabiex ma tiġġarrafx il-binja tal-atturi. In vista ta' dan il-qbil il-Qorti kif dakinhar preseduta ddekretat illi ma rriżultax li fuq bażi ta' *prima facie* kien hemm drittijiet x'jiġu kawtelati.

Mir-rapport tal-perit tekniku u minn dak illi l-istess perit xehed in eskussjoni, jidher illi l-ħsarat li avveraw kienu konsegwenzjali għat-tħaffir. Jidher ukoll illi l-ħsarat żviluppaw f'dik il-fażi tax-xogħolijiet u ċjoe` meta kien qiegħed isir it-tħaffir u t-tħammil fil-proprjeta' tal-konvenuti. Il-perit tekniku xehed illi minn dak inhar il-quddiem ma żviluppawx ħsarat ulterjuri.

Il-Qorti tosserva illi l-atturi ma għamlu ebda talba dwar danni futuri li setgħu javveraw fil-kors tax-xogħolijiet sat-tlestija tagħhom. Lanqas ma jirriżulta li fil-mori tal-kawża ppreżentaw stima dwar danni ulterjuri jew atti ġudizzjarji oħra dwar danni ulterjuri minnhom sofferti. Għalkemm fl-24 ta' Novembru 2017 ġie redatt rapport ieħor *ex parte* mill-Perit Joseph Dimech, waqt illi f'dan ir-rapport jgħid illi "il-ħsarat elenkati fir-rapport tiegħi tal-15 ta' Settembru 2014 żdiedu fid-daqs u hemm ftit oħrajn ġodda", il-Perit ma jagħti ebda ħjiel ta' x'inhuma dawn il-ħsarat ġodda.

Il-Qorti ma ssib ebda raġuni li ġġiegħlha twarrab fil-ġenb il-konklużjonijiet milħuqa mill-perit tekniku. Dwar il-kunsiderazzjonijiet li l-Qorti għandha tagħti lir-rapport peritali, ġie diversi drabi ribadit illi "Kemm il-kostatazzjonijiet tal-perit tekniku nominat mill-Qorti kif ukoll il-konsiderazzjonijiet u opinjonijiet esperti tiegħu jikkostitwixxu skond il-liġi prova ta` fatt li kellhom bhala tali jigu meqjusa mill-Qorti."2 Waqt illi skont l- Artikolu 681 tal-Kap 12 il-Qorti mhix marbuta li taċċetta l-konklużjonijiet tar-rapport tekniku jekk dawn imorru kontra l-konvinzjonijiet tagħha, fl-istess waqt il-Qorti ma tistax tiskarata dik ir-relazzjoni b'leġġerezza jew kapriċċ. Il-konklużjoni tal-Qorti dwar ir-relazzjoni u konklużjonijiet tal-espert tagħha trid tkun ben infurmata, anki minn lat tekniku, u msejjsa fuq raġunijiet serjissimi li jqanqlu dubji dwar l-opinjoni teknika sottomessa3. Dan ifisser illi l-Qorti tista tiskarta relazzjoni teknika unikament f'ċirkostanzi fejn tkun konvita li l-konklużjonijiet milħuqa mill-espert tagħha mhumiex ġusti u korretti.

Ingħad ukoll illi l-Qorti għandha toqgħod fuq ir-rapport tal-perit maħtur minnha aktar u aktar fejn il-parti nteressata ma tkunx talbet għan-nomina ta' periti addizzjonali.

Mir-relazzjoni tal-perit tekniku u mill-ispjegazzjoni li ta fil-kors tax-xhieda tiegħu, il-Qorti tifhem illi l-ħsarat li kellhom joħorġu ħarġu fil-fażi tat-tħaffir u tħammil. Dawn il-ħsarat ġew elenkati dettaljatament fir-

rapport redatt mill-Perit Dimech fil-15 ta' Settembru 2014. Ma tressqet ebda prova li rriżultaw ħsarat ulterjuri wara dik id-data.

Minn dak illi xehdet l-attriċi jidher illi x-xogħol ta' skavar beda għall-ħabta ta' Ottubru jew Novembru tas-sena 2013. Ġie stabbilit illi sal-15 ta' Settembru 2014 il-ħsarat lamentati mill-atturi kienu diġa seħħew u ġa minn dak iż-żmien l-atturi kellhom jeddijiet kawtelabbli. Anki jekk dak inhar ma kienx hemm il-ħtieġa li tintlaqa' t-talba tal-atturi għall-ħruġ ta' ta' mandat t'inibizzjoni, l-atturi xorta kellhom jedd li jipproċedu b'talba għad-danni inġenti sofferti minnhom.

Dan premess, il-Qorti qegħda tistabbilixxi l-perijodu ta' preskrizzjoni bħala li beda jiddekorri mid-data tal-15 ta' Settembru 2014 u cioe mid-data tar-relazzjoni *ex parte* redatta mill-Perit Joseph Dimech.

L-**Artikolu 2129 tal-Kodiċi Ċivili** jipprovdi illi:

> Il-preskrizzjoni tinkiser allavolja t-talba, il-protest, jew att ġudizzjarju ieħor ikunu nulli minħabba difett ta' forma, jew minħabba li jkunu ġew ippreżentati quddiem qorti li mhix il-qorti kompetenti.

Fid-dawl ta' din id-dispożizzjoni jeħtieġ jiġi stabbilit jekk fil-każ in diżamina kienx hemm interruzzjoni tal-preskrizzjoni.

F'dan ir-rigward il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Direttur tal-Kummerċ vs Nathalie Scerri** deċiża mill-Qorti tal-Appell fl-4 ta' Diċembru 1998. Ingħad hekk:

> "Kwistjoni li trid tiġi riżolta f'dan l-appell hu jekk il-mandat in kwistjoni (ta' Qbid) kienx effettivament jista' jitqies bħala att ġudizzjarju li nterrompa l- perkors tal-perijodu preskrittiv. L-artikolu 2128 tal-Kap 16 jipprovdi li l-preskrizzjoni tinkiser ukoll b'kull att ġudizzjarju ppreżentat fl-isem tas-sid jew tal-kreditur, innotifikat lill-parti li kontra tagħha wieħed irid li ma jħallix timxi l-preskrizzjoni u li minnu jkun jidher biċ-ċar illi s-sid jew il-kreditur bi ħsiebhom iżommu l-jedd tagħhom. Ma jista jkun hemm l-ebda dubbju li l-mandat taħt eżami kellu l-ħsieb li jikkawtela d-dritt ta' l-attur bħala kreditur kontra l- konvenuta debitriċi... Jibqa' x'jiġi deċiż jekk dak l-att ġudizzjarju – il-mandat – kienx ġie jew le innotifikatlill-parti li kontra tagħha l-kreditur attur riedx li tħalli timxi l-preskrizzjoni għaliex din in-notifika u l-prova tagħha hi essenzjali biex tassigura l-interruzzjoni tal-perijodu preskrittiv. Ġustament, l-appellant stess isostni illi n-notifika tkun saret strettament kif ipprovdut fid-dispost ta' l-artikolu 187 tal-Kodiċi ta' Organizazzjoni u Proċedura Ċivili meta "tkun saret bil- konsenja ta' kopja ta' l-iskrittura lill-persuna li lilha l-iskrittura għandha tiġi nnotifikata jewbilli dik il-kopja titħalla f'idejn membru tal-familja" (Vol. LXXV.II. 731) ... Din il-Qorti tikkunsidra inoltre in-natura tal-mandat taħt eżami. Tibda biex tgħid illi "b'att ġudizzjarju għandu jiftiehem skond il-liġi dak li jiġi preżentat fir-reġistru tal-Qorti u li jiġi nnotifikat lid-debitur permezz tal-Qorti. Is-sempliċi konsenja ta' kont mhux att ġudizzjarju" (Vol. XXXIX. II. 686). Għandu jkun paċifiku illi l-mandat de quo jmur oltre is-sempliċi konsenja ta' kont. Hu anzi att ġudizzjarju li kien fiż-żmien meta sar meqjus mill-Gvern kreditur bħala attesekuttiv maħsub biex jiggarantixxi ħlas ta' debitu lilu dovut. Ma jista' jkun hemm l-ebda dubbju illi l-mandat

> ta' qbid huwa att ġudizzjarju. "L-interruzzjoni hi ta' żewġ speċi – ċivili u naturali. Hija ċivili dik li ssir permezz ta' att ġudizzjarju. Hija ċivili dik li ssir permezz ta' att ġudizzjarju, sia da parti tal-kreditursia da parti tad-debitur. Da parti tal-kreditu l-att ċivili nterruttiv tal-preskrizzjoni huma l-att ġudizzjarju jew id-domanda ġudizzjarja imma jridu jkunu dejjem atti li saru fil-kors tal-preskrizzjoni. B'att ġudizzjarju għandu jiftiehem skond il-liġi dak li jiġi ppreżentat fir-reġistru tal-Qorti u li jiġi notifikat lid-debitur permezz tal-Qorti. Is-sempliċi konsenja ta' kont mhux att ġudizzjarju (Vol. XXXIX. II. 686). ...Min jallega nterruzzjoni għandu fuqu l- piż tal-prova ta' dik l-interruzzjoni (Vol. XXXV.I. 304). Ġie ritenut fil-kawża Joseph Caruana noe vs Silvio Mifsud noe, deċiża mill-Qorti tal-Kummerċ fil-5 ta' Ottubru, 1954, illi:- "Ġustament l-attur jaħseb illi l-mandati fuq imsemmija (ta' impediment ta' partenza, imma japplia wkoll għall-mandati oħra), interrompew il-kors ta' l-imsemmija preskrizzjoni ... (pero' dawn il-mandati kellhom il-virtu' li jinterrompu l-preskrizzjoni billi ġew innotifikati lid-debitur mhux qabel l-għeluq ta' xahar mill-aħħar jum iż-żmien tagħha imma meta kien għadu qiegħed jiddekorri dak iż-żmien" (artikolu 2235 (illum 2130) (1) tal-Kodiċi Ċivili. Kin ingħad aktar 'il fuq ma tirriżultax f'din il-kawża l-prova tan-notifika skond il-liġi.

L-intavolar taż-żewġ protesti ġudizzjarji ċertament illi juri l-intenzjoni tal-atturi li jħarsu l-interessi tagħhom. Madanakollu, l-liġi tesiġi illi att ġudizzjarju jkun debitament notifikat biex tinkiser il-preskrizzjoni. Jinkombi fuq min jallega l-interruzzjoni tal-preskrizzjoni li jagħmel il-prova tan-notifika tal-att ġudizzjarju. F'dan il-każ waqt illi ppreżentaw vera kopja taż-żewġ protesti ġudizzjarji, l-atturi naqsu pależement milli jagħmlu l-prova dwar in-notifika ta' dawn l-atti ġudizzjarji.

L-atturi pproċedew ukoll billi ppreżentaw żewġ mandati ta' inibizzjoni kawtelatorji. Il-mandat bin-numru 6/14 li għalih saret referenza aktar 'il fuq ġie ntavolat fit-3 ta' Frar 2014 u notifikat fis-7 ta' Frar 2014. Dan l-att serva sabiex interrompa validament il-perijodu preskrittiv liema perijodu reġa beda jiddekkorri mid-data tan-notifika.

Il-perjodu preskrittiv reġa ġie validament interrott bil-preżentata tat-tieni mandat t'inibizzjoni kawtelatorju, dak bin-numru 38/14 li ġie ppreżentat fil-5 ta' Awwissu 2014 u notifikat fis-6 ta' Awwissu 2014. Dan ifisser illi l-perijodu ta' preskrizzjoni fit-termini tal-Artikolu 2153 reġa beda jiddekkorri mis-6 ta' Awwissu 2014. Konsegwentement l-atturi kellhom żmien sas-6 ta' Awwissu tas-sena 2016 sabiex jipproċedu b'kawża għad-danni.

Jidher pero' illi entru l-perijodu preskrittiv stabbilit u cioe bejn is-6 ta' Awwissu 2014 u s-6 ta' Awwissu 2016 l-atturi ma ppreżentaw ebda att ġudizzjarju ieħor skont l-Artikolu 2128 tal-Kodiċi Ċivili li bih l-atturi urew l-intenzjoni tagħhom li beħsiebhom iżommu ferm il-jedd tagħhom ta' azzjoni fil-konfront tal-konvenuti. Tajjeb jingħad illi għalkemm l-atturi ppreżentaw l-ittra uffiċjali bin-numru 533/17 fil-5 ta' Diċembru 2017, liema ittra ġiet debitament notifikata fil-11 ta' Diċembru 2017, il-preżentata ta' din l-ittra saret meta l-perijodu ta' preskrizzjoni kien diġa għadda u għalhekk din l-ittra ma kellha ebda siwi għall-fini li tigi interrotta l-preskrizzjoni.

> Fid-dawl ta' dak kollu premess, il-Qorti sejra tilqa' l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni bil-konsegwenzi kollha illi din iġġib magħha."

6. L-atturi appellaw mis-sentenza, bl-aggravji li l-Ewwel Qorti (i) ma setgħetx tiddeċiedi t-talbiet kollha u (ii) żbaljat meta laqgħet l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni.

7. Din il-Qorti sejra tibda biex titratta t-tieni aggravju.

8. Id-diverġenza fundamentali bejn l-Ewwel Qorti u l-appellanti hi li filwaqt li l-Qorti ddeċidiet li l-preskrizzjoni bdiet miexja mid-data jew almenu mill-perjodu li fih sar it-tħaffir fil-fond tal-konvenuti, l-appellanti jsostnu li l-ħsara kompliet tikber maż-żmien (partikolarment, bix-xquq fil-ħitan jitwessgħu) u li ż-żmien tal-preskrizzjoni beda għaddej minn meta l-ħsara ma komplietx tikber.

9. L-Ewwel Qorti rraġunat li l-preskrizzjoni tibda miexja meta ġara l-fatt illeċitu li minnu jidderiva d-dannu u mhux meta l-attur jinduna bih[2]; jew għallinqas mill-mument li l-ħsara timmanifesta ruħha esternament.[3] Żiedet li l-atturi rabtu l-kawża ma' binarju speċifiku li kien il-ħsarat ikkawżati bit-tħammil biswit il-ħajt diviżorju f'distanza inqas minn 76 ċentimetru.

---

[2] L-Ewwel Qorti ċċitat sentenza ta' din il-Qorti (tal-Appell) Mizzi Estates Ltd v Frank Borda 31.10.2014.

[3] Hawn l-Ewwel Qorti ċċitat sentenza ta' din il-Qorti (fis-sede inferjuri) Ignatius Busuttil v Water Services Corporationh 12.01.2005.

10. Min-naħa tiegħu, l-atturi, issa appellanti, jisħqu li ż-żmien tal-preskrizzjoni jibda l-mixja tiegħu minn dakinhar li l-azzjoni relattiva tkun tista' tiġi eżerċitata (*actioni non natae non praescribitur*).[4] Fejn il-ħsara tkun qiegħda ssir kontinwament, bħal meta tkun ġejja minn dħul ta' ilma jew umdità, iż-żmien jibda' għaddej minn meta jsiru x-xogħlijiet meħtieġa biex il-ħsara titwaqqaf milli tkompli ssir.[5] Barra minn hekk, lanqas jista' jibda miexi ż-żmien jekk id-danneġġjat ma jkunx jista' japprezza l-gravità tal-problema.

11. Din il-Qorti tibda biex tosserva li l-Art. 2153 jgħid b'mod skjett li "l-azzjoni għall-ħlas tal-ħsarat mhux ikkaġunati b'reat taqa' bi preskrizzjoni bl-egħluq ta' sentejn" u xejn iktar. Ma jgħid xejn dwar id-*dies a quo* li għalhekk il-leġislatur ħalliha biex tiġi stabbilità mid-dottrina u l-ġurisprudenza.

12. L-Art. 2947 tal-Kodiċi Ċivili Taljan huwa iktar sofistikat minn tagħna u jikkonsisti fi tlett paragrafi. L-ewwel paragrafu tiegħu jgħid li "*Il diritto al risarcimento del danno derivante da fatto illecito si prescrive in cinque anni dal giorno in cui il-fatto si e`verificato*".[6] Iż-żmien jibda għaddej mhux minn meta jitwettaq l-att illeċitu imma "*dal momento in cui il danno si*

---

[4] L-appellant jiċċita lil Laurent Diritto Civile Vol. 22 para 16, Baudry-Lacantinerie u Tissier, Trattato Teorico-Pratico di Diritto Civile: Della Prescrizione Cap XII, para 364 u lil John Bugeja v Joseph Gauci 28.11.2002 Prim'Awla (JRM).

[5] Hawn l-appellant jiċċita lil Peter Paul Mucat v Peter Muscat Scerri 14.01.2009 Prim'Awla; lil Bajja Ltd v Inna Korelova 28.03.2014 Qorti tal-Appell.

[6] L-enfasi ġie miżjuda minn din il-Qorti.

manifesta all'esterno, devenendo oggettivamente percepibile e conoscibile".[7] Dan hu konformi mal-ġurisprudenza tagħna.

13. Il-Qorti ta' Kassazzjoni Taljana tiddistingwi bejn att illeċitu **istantanju** u att illeċitu **permanenti**. Tal-ewwel jikkonsisti f'azzjoni li titwettaq f'temp ta' żmien definit; iż-żmien jibda' jgħaddi mal-ewwel manifestazzjoni tad-dannu. Tat-tieni l-preskrizzjoni terġa' tibda għaddej f'kull jum wara li tkun dehret l-ewwel darba, sakemm jintemm l-aġir dannuż, għaliex id-dritt għad-danni jitfaċċa b'mod kontinwu hekk kif jiġi prodott id-dannu.

14. Iż-żmien jiskatta mir-rapport kawżali bejn l-aġir *contra ius* (*dolo* jew *culpa*) u d-dannu. Fl-illeċitu istantanju dan l-aġir jintemm hekk kif jiġi kkawżat id-dannu, anke jekk dan jibqa' hemm b'mod awtonomu (hekk imsejjaħ *fatto illecito istantaneo ad effetti permanenti*). Fl-illeċitu permanenti l-aġir, barra li jipproduċi l-effett dannuż, jibqa' jsostnieh kontinwament għaż-żmien kollu li fih jibqa' jeżisti d-dannu, b'tali mod li l-att illeċitu u d-dannu jibqgħu jeżistu flimkien.[8] Hekk biex din il-Qorti ġġib eżempju, jekk wieħed itajjar lil xi ħadd bil-karozza, l-att illeċitu jkun wieħed istantanju, anke jekk l-effetti fuq il-vittma jibqgħu hemm għal ċertu żmien jekk mhux tul ħajtu kollha. Jekk wieħed iħalli pajp tal-ilma jqattar fi ħwejġu,

---

[7] Qorti tal-Kassazzjoni C 10/12699; 13/21255,16/4899.
[8] Ara C Massimo Bianca, Diritto Civile, Vol 7, Le Garanzie Reali/La Prescrizione (2012) para. 336.

u l-ilma jidħol għand il-ġar, u jagħmillu l-ħsara, il-preskrizzjoni ma tibdiex tgħaddi qabel ma jitwaqqaf l-iskular tal-ilma.

15. Imqar jekk mhux b'mod ċar daqs dak tal-Kassazzjoni Taljana, dawn il-Qrati fil-fatt addottaw id-distinzjoni bejn atti illeċiti istantanji u atti illeċiti permanenti - kif ukoll jidher mill-ġurisprudenza ċċitata mill-Ewwel Qorti u mill-appellanti

16. Kif ġja ngħad, l-aġir li jilmentaw minnu l-atturi seħħ f'perjodu determinat, u għalhekk kien wieħed istantanju, anke jekk il-ħsara kompliet tikber maż-żmien. L-atturi għalhekk kellhom jaġixxu appena l-ħsara mmanifestat ruħha esternament. Fl-aħjar ipotesi għall-atturi dawn kellhom jaġixxu għallinqas malli l-ħsara waqfet tikber. L-appellanti jsostnu li l-ħsara kompliet tikber wara r-rapport tal-Perit Joseph Dimech tal-15 ta' Settembru 2014 iżda din il-Qorti ma tarax għaliex għandha tiddiskosta ruħha mill-konklużjoni tal-perit tekniku mqabbad mill-Ewwel Qorti, u li l-Ewwel Qorti qagħdet fuqu, li l-ħsara ma kibritx b'mod sinifikanti minn dik id-data. Wara l-15 ta' Settembru 2014 l-atturi ppreżentaw ittra uffiċċjali fil-5 ta' Diċembru 2017 li ġiet notifikata fil-11 ta' Diċembru 2017 – meta l-perjodu ta' preskrizzjoni kien diġà għadda.

17. Għalhekk it-tieni aggravju qiegħed jiġi miċħud.

18. Il-Qorti sejra issa tikkunsidra t-tieni aggravju.

19. Din il-Qorti taqbel mal-appellant li l-mertu tal-kawża ma ġiex eżawrit bl-ilqugħ tal-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni; jonqos li jiġu ttrattati l-ewwel, it-tieni u s-sitt talba, li huma relatati mar-ripristinar tad-distanza legali, u mhux mad-danni.

Decide

20. Għal dawn il-motivi, l-appell dwar il-preskrizzjoni huwa miċħud u s-sentenza tal-Ewwel Qorti kkonfermata; b'dan illi l-proċess għandu jintbagħat lura lill-Ewwel Qorti sabiex tiddeċiedi dwar l-ewwel, it-tieni u s-sitt talba tal-atturi.

21. Spejjeż tal-Ewwel Istanza kif deċiżi mill-Ewwel Qorti; spejjeż ta' dan l-appell a karigu tal-appellanti.

Mark Chetcuti Prim Imħallef	Robert G. Mangion Imħallef	Grazio Mercieca Imħallef

Deputat Reġistratur
jb